

Familiekunde Vlaanderen

fv

VLAAMSE
ARDENNEN

Periodiek tijdschrift

22ste jaargang 2014 - nr. 49

Met de steun van

Vlaamse overheid

Over het Gratierecht in het zestiende eeuwse Vlaanderen.

Gratie kan omschreven worden als de opheffing of verlichting van de gevolgen van een strafvonnis. Het kan bestaan uit een vermindering, kwijtschelding of wijziging van een opgelegde of reeds gedeeltelijk ten uitvoer gelegde straf. Het dient gezegd, het vorstelijk gratierecht bestreek in de zestiende eeuw een zeer groot terrein. Gratie was de algemene term die diverse vormen van clementie aanduidde die het resultaat waren van ingrepen in de rechtspleging door de drager van de soevereine macht. Bij gratie in strafzaken tijdens het Ancien Régime verkoos de vorst *gratie ende genade* boven *rigueur ende stranckheyt van justicie*. Naast de mogelijkheid tot uitwissing van een delict (amnestiemaatregelen, abolitie), kwam vergeving van een delict gepaard gaande met kwijtschelding van een straf voor het vonnis (remissie, pardon) het meest voor. Een opdracht tot beëindiging van een strafproces kon ook worden gegeven (abolitie van de procedure). En ook na een vonnis kon er natuurlijk gratie worden verleend waarbij het vonnis zelf werd ingetrokken of veranderd (rappel van ban, rehabilitatie, strafverzachting). Wel valt er op te merken dat bv. zwakkeren uit de samenleving zoals weduwen en wezen, makkelijker voor gratie in aanmerking kwamen evenzo als berouwvolle misdadigers die hun medeplichtigen hadden aangegeven.

Remissie was de belangrijkste uiting van het vorstelijk genaderecht. De remissiebrief werd in de zestiende eeuw, op een enkele uitzondering na, alleen verstrekt voor misdrijven waarbij een dode was gevallen. Dit betekende dat bij gratie voor medeplichtigheid aan doodslag eveneens remissie werd verleend. Het was ook mogelijk om de vorst *pardon* te vragen voor een delict waarbij geen dode was gevallen. Volgens J. de Damhouder echter ging het bij pardon om delicten die *niet capitael* waren, dus om delicten waarop niet de doodstraf stond. Hieruit volgt dat voor een delict waarop wel de doodstraf stond, een remissie diende aangevraagd te worden. De remissie of pardonbrief was pas geldig als deze was geïnterineerd (wettelijk bekrachtigd) door het provinciale hof van justitie en wanneer een geldboete was betaald. Het interinement diende om de feiten in de gratiebrief te controleren en om de belangen van de geschade partij zeker te stellen (een verzoening tussen de partijen moest hebben plaatsgevonden). Het gebeurde ook dat de Raad van Vlaanderen de remissiebrief niet interineerde, doch alleen een *betering* (een genoegdoening voor de gewelddadigheden die betrokkenen geleden hadden) oplegde. Remissie en pardon leidden tot volledig rechtsherstel. Volgende formules vinden wij terug in de 16de eeuwse remissie- en pardonbrieven: *vergheven, schelden quyte ende remitteren uuyt onse zunderlinghe gratie mits desen tfeyt ende manslacht* en alle *peyne, boete ende bruecke corporelle ende criminelle*. De suppliant werd in goede naam en faam hersteld en verkreeg de beschikking over zijn *onverbeurde* goederen. Alle officieren van justitie werd een *eeuwich swijghen ende sillentie* opgelegd. Het belangrijkste *edict* of *ewighe wet* op het gebied van gratie werd te Brugge in het Frans gepubliceerd op 20 oktober 1541. Op grond van het vorstelijk prerogatief van gratie kon de Geheime Raad op buitengerechtigke wijze ingrijpen in de criminele procesgang van welk gerecht dan ook. Deze Raad kon een criminele procedure voorkomen, laten stopzetten of zelfs een vonnis tenietdoen. Ook

de Rekenkamer in Rijsel had een 'vinger in de pap' en kon een bindend advies geven aan de officieren van justitie die bevoegd waren uit naam van de vorst gratie te verlenen. Keizer Karel V greep een aantal gelegenheden aan om zijn gratierecht op uitbundige wijze te etaleren. Zo bv. in 1531 verstrekte hij vele gratiebrieven naar aanleiding van zijn feestelijke intrede te Gent. In navolging van de Romeinse Paasabolities, was ook Goede Vrijdag voor Karel V en zijn opvolger Filips II, een gelegenheid om gratie te verlenen.

Een geding tussen de procureur-generaal bij de Raad van Vlaanderen en de familie van wijlen Gillis van Winghene uit Ronse als eisers van betering en vier gevangenen van de Raad die werden verdacht van de doodslag op Gillis en verweerders in dit proces, liep uit op een doodvonnis voor één van de vier en vrijspraak voor de drie anderen. De vier waren op 18 november 1546 betrokken geweest bij een vechtpartij waarbij Gillis het leven liet. Volgens de familie waren ze gewoon in Ronse gebleven zonder dat zij, of één van hen, zich enigszins schuldig betoonden aan de doodslag. De familie vroeg een uitgebreide betering en de procureur-generaal eiste de doodstraf voor alle vier. In hun verweer verzetten de vier zich tegen de aanklacht en de eis van de procureur-generaal. De Raad sprak uiteindelijk drie van de vier vrij en veroordeelde Hubrecht de Pottere tot de dood door het zwaard, waarna het lichaam op een rad en het hoofd op een staak moest worden gesteld. Tevens werden zijn goederen geconfisqueerd. Eén van de drie vrijgesprokenen, Lois d'Hermez, was officier van Ronse en vroeg uit hoofde daarvan een hogere schadeloosstelling dan de twee anderen voor zijn onterechte gevangenschap.

Joos van den Berghe uit Petegem bij Oudenaarde kreeg in 1534 ruzie naar aanleiding van een kansspel. Tijdens het gevecht dat volgde, doodde hij zijn tegenstander met

een opsteker of broodmes. Om de *manslach secreet* te houden, veranderde Joos zijn naam in Cornelis van Landeghem en zijn geboorteplaats in Gent. Hij werd in 1541 in Brugge gesnapt toen hij bij een gevecht weer iemand met zijn opsteker te lijf ging. Enkele dagen later werd hij daar met het zwaard geëxecuteerd en werd zijn lichaam op een rad gesteld.

Pardonnen voor delicten tegen openbare overheden, die vaak gepaard gingen met geweld, bv. wanneer men zich verzette tegen arrestatie, werden meestal verleend op voorwaarde dat men justitie vergiffenis zou vragen. Jan van de Poust had zich volgens zijn rekest in Oudenaarde op 21 januari 1566 geheel laveloos gedronken aan brandewijn en bier. Op dat moment werd Lievin de Bleeckere, een kennis van Jan, terechtgesteld wegens ketterij. Jan vroeg enkele omstanders of zij meenden dat zulke lieden verdoemd zouden zijn en hij riep Lievin toe: *Lievin hoe hebby u en gaet uwen Heere Christus nyet aff* en tegen de baljuw zei hij: *Houdt u roede rechte in de handt gelyck Pilatus dede, ghy zult eens weten wat ghy gedaen hebt*. Een van de schepenen riep: *Wacht, wacht, maect plaetse* en reed vervolgens de suppliant over zijn voeten, terwijl hij hem vermaande niet tegen Lievin te spreken. De suppliant vroeg hem: *Wat ysser te wachtene en isser nyet plaetse genoch?* waarop enkele omstanders zeiden: *Weet ghy wel wat ghy zeght, het is een van den schepenen, hij zoude u ooyck mogen doen vangen*, waarop de bewuste schepen direct riep: *Vanght den boeve!* Jan sprak nu echter fier: *Zoudy my vanghen, ick ben zoe wel poirter als ghy, men kent my wel, ick woone te Beveren ende heete Jan van den Poust, wildy my hebben ghy moecht my ontbieden, ick mach hem wel aenspreken, ick heb dickwils met hem gedroncken, ick en lette u nyet, ghy hebt den man in uwe handen, doetter uwen willen mede*. Dit alles was gebeurd terwijl hij geheel *overdroncken* was, hij zou zich op een ander moment om geen goed ter wereld zo hebben gedragen. Hij was een goed kind van de kerk, een attestatie van zijn pastoor (in het Latijn) voegde hij bij het rekest. Hij was oud en al twintig jaar getrouwd, maar had door zijn vlucht voor justitie zijn vrouw en kinderen nu moeten verlaten. Schepenen en Raad van Oudenaarde, door de Geheime Raad op 21 maart 1566 om advies gevraagd, zonden op 26 april een extract uit het gerechtelijk dossier *aengaende 't rumoer geschiet int lieden naer de justitie* van Lievin de Bleeckere, die was veroordeeld *gheexecuteert te wesene metten viere van heresie*. Ze hadden de inhoud van het rekest met de hoogbaljuw van Oudenaarde besproken. De suppliant had vele vrienden van aanzien in deze stad en was zelf ook van een fatsoenlijke familie, maar juist in deze tijd was zijn vergrijp er een waarbij *exemplaire punitie* vereist was om de autoriteit van de magistraat in stand te houden. Het proces onder leiding van de hoogbaljuw was al zo ver gevorderd dat een veroordeling bij verstek op handen was. Indien de koning hem echter toch gratie wilde verlenen was het geraden hem te verbieden gedurende twee of drie jaren in Oudenaarde en vier mijlen rondom te wonen, zodat het door zijn woorden geschandaliseerde volk tevreden kon zijn. De Geheime Raad ging daar niet op in en besloot op 6 mei 1566 tot pardonverlening, maar met interinement en amende honorabele. De Schepenen en de Raad van Oudenaarde waren van mening dat hun gezag in de stad door deze gratieverlening kon worden aangetast. De Geheime Raad oordeelde anders en ging in zijn beslissing voorbij aan het beperkte en plaatselijke belang van de magistraat, die een verbanning op zijn plaats vond om van het probleem af te zijn.

Jan Marroten werd volgens zijn rekest op kerstavond 1544 betrokken bij gewelddadigheden van de broers David en Frederik van Holland en kornuiten. Er viel een gewonde, maar hij zelf kon zich aan de vechtpartij onttrekken. Een derde broer, Octaviaen, beweerde dat hij zijn broer had *ghecreupelt* en bleef hem steeds achtervolgen. Op 18 juli 1546, dus anderhalf jaar later, toen Jan thuis had gesoupeerd en wilde gaan *spacieren* naar de *Pamelmiersch*, niet ver van zijn huis, zag hij bij de herberg de *Merschblomme* deze Octaviaen van Holland staan urineren. Hij ging snel de herberg binnen om moeilijkheden te voorkomen. (*...ende alzo de voornomde suppliant in de camere ghegaen was, hebbende den pot biers voor hem up die tafele staende, verclaerde ende zeyde totter werdinne: Ic zie ghinder eenen persoen staen ende ben hier binnen ghecommen omme hem den wegh te schuwene, bevreesende gheschil ofte questie..*) Maar Octaviaen had hem gezien, liep naar binnen, *werpende zynen mantele ter eerden ende van zynen lyfve ende zweerende by den sacramenten Gods met meer andere detestabele eeden, vraeghde totten weerdt waer dat de hoeren waeren...* Deze antwoordde dat hij geen hoeren in de herberg had. Octaviaen zei dat zelf wel eens te willen zien en ging op zoek. Toen vond hij de suppliant *ende heeft gedegumeert zyn rapiere ende tot hem verclaerst dese ofte ghelycke woorden: Ghy verradere ende moordenaer Jan Marroten, waer zydy, ic zal u lyf hebben ofte ghy tmyne...* Jan deed *by gherechtege noodtweere* hetzelfde en zo vielen ze vechtend op de grond. Octaviaen liep daarbij op onduidelijke wijze een verwonding in zijn zijde op. Jan hielp hem daarna op en bood aan met hem te drinken. Octaviaen zei dat hij *doodt man* was en weigerde. Jan repliceerde dat hij dan ook niets in deze ruimte te zoeken had. Getuige Gheert Kykenpoot filius Jacobs bevestigd in zijn verklaring deze gang van zaken: *staende u pende nemende den voornomde Octaviaen byder hant ende hief hem van den eerden, vraghende hem ofte hy dryncken wilde, daer up de voornomde Octaviaen zeyde neen ende dat hy doot man was ende de voornomde Jan andwoorde: Indien ghy niet dryncken en wilt wat hebdy up myn ghelaghe te doene, ghy ziet ic hebbe u den wich gescuut...*) Enige tijd later overleed Octaviaen aan de verwonding en Jan Marroten sloeg op de vlucht. De Geheime Raad vroeg naar aanleiding van dit rekest op 13 december 1546 advies aan de Wet van Pamele. Dit advies is niet bewaard gebleven. De Raad vroeg de gerechtelijke informatie niet op, maar deze bevindt zich wel tussen de stukken. Misschien hebben de baljuw en de *mannen van leene* van de baronie van Pamele de getuigenverhoren, gehouden op 9 augustus 1546, in plaats van hun advies aan de Geheime Raad toegestuurd. De Geheime Raad stelde bij de beslissing niet door het advies tot de beslissing te zijn gekomen, maar gaf een eigen afweging, zoals hierna blijkt. Uit de getuigenverhoren kunnen we opmaken dat de waard, de waardin en drie andere getuigen de feiten in het rekest bevestigden. Vier getuigen beweerden dat Frederik van Holland de suppliant al eerder met een mes op hoofd en arm had geslagen en hem had verwond, en dat Jan niets terug deed, *paciencie leet* en naar huis ging. De procureur van Jan Marroten vond het blijkbaar niet opportuun dit in het rekest te vermelden, wellicht om de verdenking van een wraakoefening te voorkomen. Op 29 december 1547 werd remissie verleend met de expliciete vermelding dat het hier om noodweer ging, *...attendu que c'est corpz deffendant..* Jan Marroten kreeg deze remissie dus vijf maanden na de doodslag.

31. Voorstellen van getuigen aan de commissarissen van de Raad van Vlaanderen ('Van preuve by getuygen'). Gravure in Joost de Damhouder, *Practycke in civile saecken*, de weduwe van Hillebrant Jacobsz. van Wouw.

In het volgende geval was de plaatselijke magistraat maar moeilijk voor gratie te vinden. Zo had Joris Heucque samen met een aantal anderen op Aswoensdag 1561 de vergissing begaan in een herberg te Nukerke een gekookte kip, die was overgebleven van vastenavond, te eten. Sommigen hadden al verwonderd opgemerkt: *dats vremde visch!* Er was echter een zwangere vrouw in het gezelschap geweest die *grootte langhenesse* (groot verlangen) naar dit gerecht had. Om haar van schuldgevoel te ontlasten en tot eten aan te zetten, hadden de anderen haar het voorbeeld gegeven en er *luttel ofte niet* van gegeten. Joris voerde compassie met de zwangere vrouw en dronkenschap aan als verzachtende omstandigheid. Het was niet gebeurd uit *vilipendentie* (minachting) *ofte verhachinghe* van de Heilige Kerk,

nemaer uuyt dernesse van de vrouwe ende onwetende dronckenschap. Hij was uit Vlaanderen gevlucht en vroeg gratie voordat hij en zijn familie van armoede zouden omkomen. De Geheime Raad vroeg advies aan de rechtbank van Pamele. Men wilde de reputatie van de suppliant kennen, waarbij vooral zijn christelijke overtuiging bedoeld was. Het advies van de wethouders van Pamele van 7 mei 1561 luidde dat zij de reputatie van de suppliant niet kenden, maar dat zij op grond van hun informatie tot de conclusie waren gekomen dat het misdrijf niet uit *heresie ofte lutherie* was begaan. Er waren echter anderen bij geweest, *die onnooseldere waeren ende van betere ende heerlickere qualiteyt ende condicien*, die om hetzelfde feit waren veroordeeld tot publiekelijke boete en genoegdoening, aangezien het een wijd verspreid schandaal was geworden. Het leek hen daarom beter en gestichter om de suppliant, die niet onder de minst schuldigen behoorde, net als de anderen een publieke 'amende honorabele' te laten doen, zijn voorgewende armoede ten spijt. Het is opvallend dat men aan alle medeplichtigen een zelfde bestraffing wilde opleggen en een beroep op de landsheer daarom niet als rechtvaardig beschouwde. De Geheime Raad ging daarin niet mee en verleende hem op 17 mei 1561 pardon, echter wel op voorwaarde van interinement en amende honorabele bij de Raad van Vlaanderen.

Bron: Recht door Gratie. Gratie bij doodslagen en andere delicten in Vlaanderen, Holland en Zeeland (1531-1567) door Marjan Vrolijk. (Uitgeverij Verloren, Hilversum 2004)

Edgard Van Droogenbroeck

De website "Genealogie van A tot Z"

Een interessante website met heel veel links voor de genealogen, maar er zit toch wat kaf tussen het koren...

Link : <http://www.a-z.be/genealogie.html>

Onderafdeling Genealogie

Archives in Belgium adressen, telefoonnummers en openingstijden archieven. Genealogie-verenigingen (E)

Beginnen met uw stamboom tips voor beginners: software, hoe en waar zoeken, links naar websites...

Belgian Genealogy Homepages lijst van Belgische homepages (E)

Belgium Roots informatie over voorouders van Belgische emigranten (E)

Belgium Roots Project Belgische immigranten traceren hun voorouders (E)

Centraal Bureau Voor Genealogie Nederlandse site: info over familienamen en familiewapens

Centrum voor Familiegeschiedenis Antwerpen van De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen

Club de Genealogie de Sambreville tweede dinsdag van de maand clubdag, registers van vele dorpen, nostalgische foto's

Cyndi's List - Belgium / Belgique / België overzicht van sites op het web over stamboom-onderzoek, families en verenigingen

Digitale Bronbewerkingen Nederland en België bronnen in België en Nederland

Dit waren mijn voorouders stamboom Ferson en Lemkens-Vincken (Opglabbeek en omgeving)

Familiegeschiedenis kwartierbladen van Bas K., kwartierstaat van Dirks L., parenteel van Kools, bidprentjes, oorlogsdagboek enz...

Familiekunde genealogie

familienamen in België waar wonen uw naamgenoten en met hoeveel zijn ze ?

FamilySearch zoekmachine om voorouders te traceren. Miljoenen stambomen vastgelegd door Mormomen in Utah (E)

GedSmart programma waarmee je gedcom-files kunt vergelijken en verwanten zoeken

Genea genealogie

Geneabooks Belgische genealogische site, met gegevens uit de provincie Limburg - uitgebreide kwartierstaten van de families Slootmaekers, Vanstraelen, Dreesen en Martens

Genealand, Stambomen in Nederland verzameling stambomen met indexeringen, zonder spam

Genealogical Programs links naar softwaresites en archieven (E)

Genealogie Beginthier de beste links over genealogie beginnen hier...

Genealogie familie Corsmit Geslacht en wederwaardigheden in de schakel Azië-Nederland, Johannes Jacobus Corsmit, eerste pianofabrikant Soerabaja ten tijde van Nederlands Indië, eind 1800

Genealogie in België genealogie

Genealogie in Vlaanderen genealogie

Genealogie overzicht genealogische websites met commentaar

Genealogie van Oranje-Nassau koninklijke genealogie

Genealogie voor Beginners handleiding met tips voor digitale genealogie

Genealogy Benelux bronnen en nieuwsgroepen en links (E)

Genealogy Beroemde Personen Nederlandse site, beroemde personen en belangrijke gebeurtenissen

Genealogy Helplist overzichten van verwijzingen en zoekmogelijkheden

Genealogy in Belgium de geschiedenis van je voorouders traceren (E)

Genealogy Page wapenkunde, kaarten, middeleeuwse documenten, naamkunde, andere genealogiepagina's, adel en mythologie

Genealogie Praats - Praets Stamboomonderzoek naar de namen Praats en Praets. Regio Overpelt, Neerpelt, Maarheeze, Zundert, Antwerpen

GeneaNet indexeert gegevens op Internet. Voor elke familienaam een lijst van naamgenoten van vóór 1900

GeneaPage genealogische gegevens uit het noorden van de provincie Limburg, met stap-voor-stapgids voor het zelf bouwen van een genealogische hp

Genpals2003 wereldwijd genealogie groep

Geonome genealogie

HANDLEIDING GENEALOGISCH ONDERZOEK van Johan Roelstraete

Helm's Genealogy Toolbox zoekmachine voor namen, homepages, bronnen of software (E)

Het geslacht van de 4 G's geschiedenis van de familie Van Grunsven, Grinsven, Griensven, Griensvenne vanaf ongeveer 1330

Hoogstraeten.be genealogische database van alle begijntjes (1300) die in het begijnhof van Hoogstraten hebben gewoond, de lijst gaat terug tot de 14de eeuw

Karel de Grote genealogie van Nederlandse en Vlaamse nazaten, boekenlijst en andere info

Kings of Belgium koninklijke genealogie (E)

My research resultaten van mijn opzoekingen in het rijksarchief te Beveren-Waas

Nederlandse Koninklijke Huis de geschiedenis van de familie Oranje-Nassau, met foto's en nieuws over evenementen

Portaalnet index van genealogische en geschiedkundige portalen en zoekmachines

Rijksarchief online gegevens zoeken in verschillende gemeenten of parochies. Adressen van Rijksarchieven

Romanov Genealogy adellijke genealogie de familie en haar relaties met andere koningshuizen (E)

Royal Genealogical Data de Britse koninklijke familie, met banden naar bijna alle Europese koningshuizen (E)

Russian Nobility Russische adellijke en koninklijke families, links naar bronnen uit Rusland, Georgië en Polen. (E)

Schuurman genealogie, stambomen, overzicht, achternamen, zoekopdracht: Schuurman, Schuurmans, Schuerman, Schuermans, Schurman, Schurmans, Schuirman, Schuirmans en verdere familie

Searchable Genealogy Links links van vele landen, gerangschikt oa achternamen, gratis zoeken (E)

Stamboomnet portal naar genealogisch, geschiedkundig, en heraldisch interessante webpagina's in de Nederlanden

Stamboomonderzoek gratis een oproep plaatsen zodat, indien iemand anders met dezelfde familie bezig is, deze je kan contacteren en verder helpen

stamboomsurfpagina.nl

Trefwoorden Genealogie Stamboom familie Dumont (afkomstig uit Mont bij Verviers) nu vooral in Bocholtz (Ned). Download 'Trefwoordenlijst Genealogie', +8000 trefwoorden uit de DTB-boeken en oude akten

Uw Stamboom Online hier krijg je een kant-en-klare website over jouw achternaam, om met je eigen teksten en stamboom aan te vullen

Uw Stamboom op Internet Hulp en tips voor het opzetten van een eigen site in negen stappen

Vlaamse Vereniging voor Familiekunde activiteiten over genealogie en heraldiek in Vlaanderen, vraag- en antwoordlijst

VVF Afdeling Mechelen Vlaamse Vereniging van Familiekunde, online agenda en bibliotheek raadplegen

VVF Vlaams Brabant genealogie van diverse plaatsen, online tijdschrift

VVF-West-Vlaanderen / Kortrijk met regionale afdeling (N) activiteitenkalender VVF Kortrijk, Roeselare, Brugge met links naar VVF Nationaal e.a.

Wallonia - Genealogy Databank je familiestamboom op deze homepage (F+E)

Onderafdeling Archieven

Algemeen Rijksarchief België links naar alle rijksarchieven

Archiefdienst West-Vlaanderen provinciaal archief.

Archief.Startpunt de portal voor archief, bibliotheek en documentatie

Archives de France (F)

Archives in Belgium

Archivschule Marburg naar archieven over de hele wereld (D)

Brabantarchieven 4 Noord-Brabantse archieven

Bundesarchiv Duits bondsarchief (D)

CARAN Centre d'accueil et de recherche des Archives Nationales (F)

Clavis databestanden en microfilms ARA

Douai met stadsarchief (F)

Ecole nationale des chartes met cursus paleografie (F)

GADC Begijnendijk Gemeentelijk Archief en Documentatiecentrum Begijnendijk

Gemeentearchief Amsterdam

Historisch Centrum Overijssel antwoorden op algemene vragen

Hoogstraeten.be genealogische database van alle begijntjes (1300) die in het begijnhof van Hoogstraten hebben gewoond, de lijst gaat terug tot de 14de eeuw

Koninklijk Museum van het Leger

Rijksarchiefdienst

Rijksarchieven Nederland

Stadsarchief Antwerpen

Stadsarchief Brugge

Stadsarchief Diksmuide

Stadsarchief Gent

Stadsarchief Mechelen met Bronnen voor Genealogie

Onderafdeling Bronnen en utilities

Archief RUG universiteit Gent

Bibliofoon Hollandse Bibliotheekcentrale

Biblioweb Nederlands bibliotheekwezen

Bibnet Vlaamse bibliotheken op internet

Bid- en devotieprentjes

BIDidprentjes en andere genealogische bronnen Genidoc biedt via internet informatie aan t.b.v. familie- /stamboomonderzoek

Bidprentjes en familieberichten ook links naar verzamelingen

Boekenbank

British Library

Catalografie regels voor citeren en beschrijven van boeken

Dauidsfonds

Fonds Merghelynck voor zoekers in de Westhoek

Gallica Bibliothèque nationale de France (F)

Graven een familiegraf terugvinden (E)

History Central Catalogue volgens thema of land

History journals (D)

Huis van het boek Vereniging ter bevordering van het Vlaamse boekwezen

Koninklijke Bibliotheek Nationale bibliotheek in Brussel.

Latijn Latijn - Engelse vertalingen (E)

Latijn-Nederlands

Latijnse woordenlijst Latijnse woorden en uitdrukkingen (N)

Popp-kaarten

Postcodes Belgische woonplaatsen en hun postcodes

RAK, de Plotho Waregem

Speurwerk Stichting Speurwerk betreffende het boek

Stedelijke bibliotheek Kortrijk

Trefwoorden Genealogie stamboom familie Dumont (afkomstig uit Mont bij Verviers) nu vooral in Bocholtz (Ned). Download 'Trefwoordenlijst Genealogie', +8000 trefwoorden uit de DTB-boeken en oude akten

UB Antwerpen Universiteitsbibliotheek van Antwerpen

UB Kulak

UB Leuven Universiteitsbibliotheek van Leuven

UB RUG

VVBAD Vlaamse vereniging voor archieven, bibliotheken en documentatiecentra

Woordenboek voor familievorsers

Woordenboeken ook Latijnse

Onderafdeling Diversen

Adressen centra erfelijkheid en genetisch advies

Archaeology

Archeologie naar archeologische sites

Cartografie

Demografie Universiteit Groningen

Erfelijkheid definities

Erfelijkheid van vroeger tot nu DNA from the beginning

Ex Libris Engelstalige hp over ex librissen (ook heraldische)

Ex Libriswereld Nederlandse vereniging voor exlibris en kleingrafiek

GIS Vlaanderen

Happy Halloween NL site over Halloween, info over herkomst, recepten, pompoenen, partytips, evenementen, kostuums, knutsels, spelletjes...

Iconografie met links naar andere iconografische sites

Industriële archeologie

Luchtfotografie luchtfoto van je woonplaats of die van je voorouders

Paleografie

Spaanse genealogie

Vlaggen1 Nederlandse website over vlaggen in de wereld (E)

Vlaggen2 Engelse world flag database

Zegelkunde Duitstalige hp over zegelrecht

Onderafdeling Documentatiecentra

Africamuseum

AMVC Antwerpen archief en museum voor het Vlaamse Cultuurleven

Centre de documentation Comines-Warneton et de sa Région (F)

Credoc centrum voor rechtsdocumentatie

Doccentrum Protestantisme historisch documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme.

Franciscaans studiecentrum centrum voor spiritualiteit, theologie en geschiedenis

IISG Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (N)

Kadoc Katholiek documentatie- en onderzoekscentrum in Leuven.

Liberaal archief documentatiecentrum van het Liberalisme

NGI Nationaal Geografisch Instituut

VSDC Vlaams Studie- en Documentatiecentrum voor VZW's

Onderafdeling Familiekunde

AFG Association Française de Généalogie (F)

AGHB Association Généalogique du Hainaut Belge (F)

Ahnen und Wappen Duitse genealogische en heraldische links (D)

Amerikaanse immigratie American Family Immigration History Center (E)

Amicale-genealogie Franse site over genealogie en heraldiek (F)

Anecdotes uit het dagelijks leven in een Franse parochie (F)

Belgium-roots voor emigranten met Belgische roots (N)

Capetiens stamboom der Capetingers (F)

Carte de France je familienaam lokaliseren in Frankrijk (F)

CDHF Guebwiller centrum voor familiegeschiedenis in de Elzas (F)

Centraal Bureau voor Genealogie Nederland Nederlandse genealogische hp (N)

CGFA centre de généalogie francophone d'Amérique (F)

Claireb hoe genealogische informatie op het Internet plaatsen ? (F)

Claireb.handleiding (F)

Cursus genealogie internet Duitse cursus om te leren zoeken op internet (D)

Cyndi's List verzameling links (E)

Ellis Island voor emigratie naar VSA.

Eurogenealogie tijdschrift 'Héraldique et généalogie' (F)

Familia et Patria uitgeverij gesticht door M.Mispelon (N)

familienamen in België waar wonen uw naamgenoten en met hoeveel zijn ze ?

FAQ Genealogie Benelux meest gestelde vragen (N)

FFG Fédération Française de Généalogie (F)

France Gen Web (F)

Frank Gelaude kwartierstaat van Frank Gelaude, en diverse andere kwartierstaten uit de streek Aalter-Tielt

Franse e-groepen département du Nord en Pas-de-Calais (F)

Franse genealogische verenigingen hp J.P. Cornu, met links naar Franse sites (F)

Gedlink gegevens uitwisselen over de hele wereld (F)

Genea knowhow ondersteuning, cursus paleografie (H., V. en H. Dewit) (N)

Geneabank (F)

Geneactes (F)

Geneaguide Franse en Belgische genealogische en heraldische hp. (voorheen Karolus en Géniwal) (F)

Genealogie 2000 (F)

Genealogie als vrije tijd tips en definities voor de beginneling (N)

Genealogie en archieven Nederland interessante links (N)

Genealogie en heraldiek Luxemburg Groot-Hertogdom Luxemburg (E)

Genealogie Groningen opzoekingen in Groningen (N)

Genealogie in België hp VVF Genealogie en Computer (N) (zie verder bij VVF)

Genealogie in Noord-Frankrijk (F)

Genealogie in Quebec Fédération Québécoise des sociétés de généalogie (F)

Genealogie Lorraine (F)

Genealogie Noord-Frankrijk Genenord geeft links naar Frankrijk en België (F)

Genealogie royale (F)

Genealogie Thorré genealogie van de familie Thorré

Genealogie.com Franstalige startpagina (F)

Genealogienetz genealogie op het net (D)

Genealogiepagina NI links (N)

Genealogisch centrum Quebec centre de recherche en généalogie, hp Rimouski (F)

Genealogisch domein H. De Wit info, bronbewerkingen, veel gestelde vragen (N)

Genealogisch woordenboek trefwoorden en links (N)

Genealogische startpagina België (N)

Genealogische startpagina Nederland Nederlandse startpagina (N)

Genealogy Sitefinder (E)

Geneanet (F)

Geneanet Nederlands je familienaam zoeken (N)

Geneavillages Franse gemeentes (F)

Gensdata computerprogramma van de NGV

GeoNome vind hier de verspreiding van je familienaam (N)

Gotha hp van Stéphane Bern

Gotha naar Koninklijke en adellijke families (E)

GTOB tijdschrift, Oost-Brabant (N)

Hainaut Annuaire Généalogique Internet (F)

Haza Data genealogisch computerprogramma

Hazagebruikers Haza software datagebruikersgroep

HCC Genealogie GG software

Hereditas (F)

HFH Holland Family History (N)

Histoire-genealogie (F)

Homepage Familie van Straelen foto's en teksten over de familie van Straelen v.a. B.C. v. Straelen (1861 Maassluis - 1947 Soestdijk)

Homepages genealogisch onderzoek in Groningen, Friesland en Oost-Friesland (N)

Internetquellen Internetquellen zur Genealogie des deutschen Sprachraumes (D)

Journal of Online Genealogy (E)

Karel de Grote site afstammingslijsten van Karel de Grote (N)

KNGGW Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde (N)

La bibliothèque généalogique Fédération Française de Généalogie (F)

La Généalogie tijdschrift (F)

La voute boekhandel (F)

Manuel de Généalogie handboek van Patrick Capdeville (F)

Mormonen officiële hp van de Mormonen (E)

Nederlandse Genealogische Vereniging tijdschrift: Gens Nostra (N)

NGV Kempen en Peelland (N)

Notre famille andere Franstalige landen (F)

OGHB Office Généalogique et Héraldique de Belgique (F)

Onze handleiding handleiding (E), hp van Johan Roelstraete

Pro-gen genealogisch computerprogramma

Prometheus Delft, tijdschrift: 'Ons Erfdeel' (N)

Senioren met links voor Ahnenforschung (D)

Stam Vlaams software programma

Stamboomnet portaal naar genealogisch, geschiedkundig, en heraldisch interessante webpagina's in de Nederlanden

Stamboompagina Nederlandse startpagina (N)

Topsites genealogy (E)

UFT Ultimate Family Tree (E)

VCGH Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek Handzame. (N)

Verzamelgids stamboom linverzameling stambomen en familiegeschiedenis.

Verzamelgids genealogie genealogie, heraldiek, archieven, familienamen, familieverenigingen (N)

Verzamelnet Genealogie verzamelaars, advertenties en vragen (N)

Vlaamse Vereniging voor Familiekunde alle vragen over VVF (N)

Vorstenhuizen hp van José Verheecke (met kwartieren van Prinses Mathilde) (N)

VVF-Ariadne database van VVF - Genealogie & Computer (N)

VVF-Centrum Melle provinciaal documentatiecentrum Melle. (N)

VVF-Centrum Merksem nationaal centrum van de VVF (N)

VVF-Centrum Oostende provinciaal documentatiecentrum van de VVF (N)

VVF-Deinze regionale afdeling van Oost-Vlaanderen (N)

VVF-Dendermonde regionale afdeling van Oost-Vlaanderen (N)

VVF-Gent regionale afdeling van Oost-Vlaanderen (N)

VVF-Kempen regionale afdeling van Antwerpen (N)

VVF-Mechelen regionale afdeling van Antwerpen (N)

VVF-Meetjesland regionale afdeling van Oost-Vlaanderen (N)

VVF-Oost-Vlaanderen provinciale afdeling (N)

VVF-Tielt regionale afdeling van West-Vlaanderen (N)

VVF-Vlaams Brabant provinciale afdeling (N)

VVF-Vlaamse Stam-Geel Geelse bladzijden Vlaamse Stam (N)

VVF-Westhoek (arr. Ieper) regionale afdeling van West-Vlaanderen (N)
VVF-Westkust (arr. Veurne) regionale afdeling van West-Vlaanderen (N)
VVF-West-Vlaanderen provinciale afdeling (N)
Wallonia Genealogische data (F)
Westland genealogie in het Westland (N)
Zoeken Nederlandse familienamen en naar genealogische links (N)

Onderafdeling Heemkunde

Aan de schreve Poperinge en omgeving
Brugs Ommeland heemkunde: Maurits Van Coppenolle
De Gaverstreke Waregem en omliggende gemeenten
De Leiegouw Kortrijk en de Leiestreek
De Meiboom Gullegem
Ellisisland records
Gestella Gistel
Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare
Heem- en Oudheidkundige Kring De Twee Ambachten - Assenede
Heemkring De Meiboom
Heemkring Opwijk-Mazenzele Vereniging voor heemkunde, plaatselijke geschiedenis, genealogie en familiekunde, monumentenzorg,... voor Opwijk en Mazenzele (België, provincie Vlaams-Brabant)
Heemkunde België
Heemkundig Genootschap Land van Rode - Gentbrugge
Heemkundige Kring Castellum - Laarne
Heemkundige Kring d'Euzie - Stekene
Heemkundige Kring Westerring - Eine
Heemkundige Kring Haaltert
Heemkundige Kring Moerbeke-Waas
Heemkundige Kring Ter Palen - Buggenhout
Heemkundige Kring Triveriusgenootschap - Brakel
Heemkundige Kring Wingene en Zwevezele
Heemkundige Kring Zele
Heemkundige kringen Oost-Vlaanderen
Hertogelijke Heemkundige Kring Land van Beveren
Houtland Torhout en ommeland.
Karel van de Poele Lichtervelde
Libertystatepark
Newyorkfoundation
Oud Ruysselede Ruiselede
Pervijze geschiedenis en genealogie
Plaatselijke geschiedenis en heemkunde links in de VVF-website
Sint Amands, Welkom in mijn geboortedorp - bewerkte parochieregisters vanaf 1614 tot 1840, 150.000 namen en alle info vermeld in de registers
Spaenhiers archeologisch-historische kring Koekelare
Ten Mandere Izegem
Wibilinga Wevelgem
Willebroekse Archieven bewerkte archiefgegevens over de streek rond Willebroek (provincie Antwerpen, België)

Onderafdeling Heraldiek

Armoria heraldiek in Zuid-Afrika

Blason databank wapens

Canadese heraldiek

Consulentschap voor de Heraldiek

Decreet familiewapens tekst van het decreet van 3.2.1998

Drents Heraldisch College

Familiewapens in de Nederlanden hp van Wazamar.

Geneabe-heral e-groep voor heraldiek-geïnteresseerden

Heraldica alle heraldische vragen en onderwerpen

Heraldiek en M.E.-se kunst L'Héraldique et les arts médiévaux (F)

Heraldiek Nederland heraldische pagina van de NGV

Heraldiek voor beginners Blazonry for Beginners

Heraldik im Netz Heraldiek op het net (D)

Héraldique de France startpagina Franse heraldiek

Heraldique europeenne o.m. met wapenboeken als Gelre

Heraldisch College VVF

Heraldisch glossarium vertaalwoordenlijst heraldische termen

Heraldische terminologie afbeelding en naam

Heraldry on the internet vele heraldische links

Heraldry today Engelse uitgeverij

Heraldry wat vinden we in Encyclopedia Britannica

Homunculus uitgeverij van o.m. Heraldicum Disputationes

IHGS Institute of heraldic and genealogical studies (E)

Nagtegaal hp Nederlands heraldisch ontwerper

Nederlandse overheidswapens ook buitenlandse wapens

Russische heraldiek

Saint-Jean de Valérisclé heraldisch museum in een middeleeuwse omgeving

Spaanse heraldiek Arte-heraldica

Spaanse heraldiek Centro de Investigaciones Heraldicás

Zweedse heraldiek

Onderafdeling Persoonlijke Homepages

Adams stamboom van Brusselse familie vanaf Philomène, 1908. (F)

Beernaert, I. hp

Berquin, de familie hp Paul Berquin

Bevernage, de familie hp uitgebreide kwartierstaat

Blondia genealogie, voorouders van Rudi Blondia, geschiedenis en de betekenis van de naam

Bosmans - Leurs stamboom tot de eerste helft van de zeventiende eeuw. Met tips over bronnen

Bosschaerts Genealogisch onderzoek naar de familienaam Bosschaerts en aanverwante schrijfwijzen, welk meer dan 38.000 personen omvat (NL, E)

Brosens familienamen verbonden met Brosens

Buyse, François hp

Clinckspoor voorouderstaat van een tak van de familie Clinckspoor, sinds 1610

Crepel, Bertrand hp, met republikeinse kalender en nog veel meer...

Crombez, E. hp Midden West-Vlaanderen.

Dassonville Net genealogie, voor alle Dassonville's

Debaere homepage stamboom Debaere, beginnend als Dubar, kwartierstaat Debaere-Heijkoop, doopakten Kruishoutem

DeBroeck stamboom met nazaten van Charles Louis, Watervliet, 1824 (E)

De familie Emmerechts in Brabant + veel gegevens over verwante families

Delbol, de familie hp

Derudder genealogie, vanaf Franciscus en Jacoba in de achttiende eeuw

Derudder, Marc hp

D'Hont-Moenaert, de familie hp

Dubois-Havermans genealogie homepagina (E)

erja genealogy by Cois Eerdeken

Even stilstaan poëzie, haikoe, stamboom, bonsai, koken en aanvragen voor familienaamverklaring

Familiegeschiedenis kwartierbladen van Bas K., kwartierstaat van Dirks L., parenteel van Kools, bidprentjes, oorlogsdagboek, ...

familie Raps.nl de familienaam Raps

familie Smessaert voor, over en door de familie Smessaer, genealogie stamboomonderzoek en verzamelen van bidprentjes

Feys, Y hp (F)

GeneaBooks Belgische genealogische site, gegevens uit de provincie Limburg, kwartierstaten van de families Slootmaekers, Vanstraelen, Dreesen en Martens.

Genealogie Familie Cailliau

Genealogie familie Denaet hp van de genealogische opzoeking Denaet

Genealogie Praats - Praets- Praetz genealogisch onderzoek in België, Nederland, Frankrijk, Estonia, Denemarken, USA

Genealogie Praats - Praets Stamboomonderzoek naar de namen Praats en Praets. Regio Overpelt, Neerpelt, Maarheeze, Zundert, Antwerpen

Genealogie Van de Ven 2000 personen

Genealogie van de familie Van Kerckhoven, Pleysier en Wagemans

genealogie Van Hemelen genealogische gegevens over Van Hemelen - Van Hemel - VanEmelen...

Genealogie Van Vlerken voorouders en nageslacht van Thomas Van Vlerken, een koperteut uit Mierlo die in 1771 in Lommel huwde met Maria Hanegreefs

GeneaPage genealogische gegevens uit het noorden van de provincie Limburg, met stap-voor-stapgids voor het zelf bouwen van een genealogische hp

Hellin de familie hp, met foto's

Hoebink Genealogie genealogische data over Hoebink, Schoonus, Seesing, Peters, Coobs, Steenssens, Tegenbosch

Kempeneers Genealogie de Zeeuwse familie, afkomstig uit het Belgische Halmaal

Kraewinkels genealogie: schrijfwijze, interessante verslagen

KW's pages deze persoonlijke homepage bevat onder andere info omtrent de familienamen WAUTIER, WANTIER, DE BAERE, BRAECKMAN, VAN DE WEGHE en VERBILT

Lepoutre, de familie hp (F)

Leuvense Geslacht Udekem, Het genealogie site van de familie d'Udekem d'Acoz (Mathilde...)

Lootens ex Aarsele de stamboom Lootens met stamvader Petrus Lootens, geboren in 1728 in Aarsele, met reeds méér dan 1.600 familieleden...

Lootens ex Dronghen genealogie, fotoalbum

Louagie, S. hp

Luc Sillis' Genealogy Page Worldwide genealogy on Sillis families: pedigrees, lineages, individuals

Paris - Lindmans genealogie site nav gouden huwelijk. Zoek op achternaam

Pattyn, M. hp, West-Vlaanderen en Westhoek

Peene, W. hp

Polard, voornaam genealogie site

Ragas Familie genealogiepagina, alle familielijnen vanaf 1616 uitgezocht

Roelstraete, Johan prachtige site met héél véél links

Sillis genealogie-links, verschillende takken van de Sillis-familie

Smeyers-Mont genealogie, met meer dan 1600 achternamen

Staelens-Goddyn hp

Storme, Matthias E. hp, genealogische, juridische en Vlaamse links

Talpe, de familie hp

Van Coilge, de familie hp, familietijdschrift op Internet

Van den Abbeel genealogie van gebroeders Petrus, Joannes en Adrianus Petrus, stamvaders, Denderbelle

van Genechten, Jan hp

Van Wijck, Gerardus een indrukwekkende stamboom

Vanden Berghe genealogie, voor Brugge uitgezocht

Vandersloten-Verbiest genealogie, namen tot bij Karel de Grote

Vermeirssen genealogie Vermeirssen, Vermeersen of Vermeirsschen

Verschoornet genealogisch Archief Verschoor, gegevens over diverse geslachten Verschoor en aangetrouwde families

Wollaert genealogie-site

Onderafdeling Joodse Genealogie

Albert Einstein belgische site

Anne Frank

Barbra Streisand

Benedictus de Spinoza

David Ben Goerion

Dr. Ruth Westheimer

George Gershwin

Golda Meir

Irving Berlin

Jerry Springer

Kirk Douglas

Kurt Weill

Leonard Bernstein

Sigmund Freud

Steven Spielberg

Woody Allen

Onderafdeling Naamkunde

Anthroponymie romand UCL Patronymica Romania

Babynamen België

Beroepsnamenboek hp en webatelier van J.B. Glasbergen

Geonome verspreiding familienamen volgens telefoonboek

Heiligen alles over je patroonheilige

Instituut voor Naamkunde oplossing voor je problemen met familienamen en plaatsnamen

Kindernamen

Latijnse plaatsnamen Orbis Latinus van J.Graesse

Meertens Meertens Instituut in Amsterdam

Nijmeegse centrale Dialect- en Naamkunde

Saints (F)

Sopres statistieken over voornamen en kaartjes met verspreiding van familienamen

Onderafdeling Volkskunde

Bokrijk openluchtmuseum

Databases Franse cultuur alle Franse databases (F)

Huis van Alijn Museum van dingen die voorbijgaan

Koninklijke Bond der Oost-Vlaamse Volkskundigen volkskunde, volkscultuur, ethnologie, geschiedenis, familiekunde, kant, taalkunde, archeologie
rubriek=volkskunde

Legendes

Meertens Instituut Onderzoeksinstituut Koninklijke Nederlandse Academie Wetenschappen

Sociosite Amsterdamse site over sociale wetenschap en culturen

Vlaams Centrum Volkscultuur officiële site van het VCV

Volkskunde tijdschrift 'Volkskunde'

VVKB West-Vlaanderen volksdans in West-Vlaanderen

William Dehenau

Honderd jaar geleden verdween de protestantse gemeente van Etikhove (Deel 3)

De achttiende eeuw.

Het begin van deze eeuw wordt gekenmerkt door de ellende van de Spaanse Successieoorlog die duurde van 1701 tot 1714. Vlaanderen werd eens te meer het 'slagveld van Europa'. Uiteindelijk door de Vrede van Utrecht in 1713 en de Vrede van Rastatt een jaar later, kwamen de Zuidelijke Nederlanden in het bezit van de Oostenrijkse Habsburgers. Op het punt van de godsdienst volgden nog moeizame onderhandelingen. Hierna zal onze landstreek van oorlog gespaard blijven tijdens de vrij rustige en lange regeringsperiode van Keizerin Maria-Theresia, opgevolgd door haar zoon Jozef II.

Tijdens de eerste twee decennia van deze eeuw krijgt het Calvinisme blijkbaar nog meer aanhangers in onze streek. Vooral in de dorpen Etikhove, Maarke-Kerkem, Mater, Nukerke en Maria-Horebeke was er een toename te constateren. Twee rapporten dd. 12.8.1722 over de toestand van het protestantisme in het dekenaat Ronse bevestigen deze gang van zaken. Vooral de bekering van katholieken als gevolg van de vele gemengde huwelijken was een doorn in het oog van de Roomse overheid. Zo werden bv. door dominee Hugo de Schaefer op het Paasfeest van 1707 niet minder dan 26 nieuwe leden bevestigd en in oktober daarna nog eens 29. Omwille van dit succes werd deze dominee door een rooms priester geslagen omdat te veel katholieken naar *den geuzengodsdienst* waren overgestapt. Rond die tijd was François Verkleyen ouderling te Etikhove. En nog steeds hadden talrijke pastoors klachten over het verspreiden van '*ketterse geschriften*', over het gebrek aan eerbied voor het Heilig Sacrament en over de veelvuldige scheldpartijen op de katholieke eredienst. In een archiefstuk dat als volgt aanvangt '*Wy onderschreven Belijders der ware gereformeerde Religie onder het Kruys woonaglich in en ontrent de dorpen en parochiën rondom Oudenaerden verklaren het volgende feit gebeurt te zijn*', vernemen wij iets meer over François Speliers. In 1701 werd deze gefortuneerde protestant uit Etikhove door baljuw Pieter van de Putte in het geheim verwittigd dat er een nakende vervolging op komst was en hij beter de vlucht zou nemen. Hij deed dit dan ook richting Middelburg, na vooraf aan de in Oudenaarde wonende baljuw, al zijn bezittingen (huis, schuur, beesten en meubelen) *voor een seer geringe somme gelds* te hebben verkocht.

Voor de drie resterende 'kruisgemeenten' van Maria-Horebeke, Mater en Etikhove, wordt in 1717 Pieter Brand aangesteld als predikant. In zijn brief van 18 maart 1717 gericht aan de pastoor van Sint-Maria-Horebeke, verzoekt de Commandeur van Sas-van-Gent, Aarnoud van Citters, *deesen predicant in protectie te nemen zodat hij desselfs functie naar behooren op eene discreete en stille wyse magh exerceeren...Zouden de protestanten ontrent Audenaerden in de oefeninge van hun religie toch geturbeert worden, dan zou hij niet aarzelen om ook represailles te nemen tegen de katholieken van Sas-van-Gent. Doch de komst van dominee Brand veroorzaakte groote troebelen ende consternatiën onder het ghemeynte...dat het by*

de catholique niet verdraeghelijck meer en was. Het Horebeekse schepencollege zag het echter anders en stuurt de predikant terug naar Zeeland mede op bevel van de Aartsbisschop van Mechelen met als direct gevolg dat de katholieke kerk van Sas-van-Gent wordt gesloten. Een tijd lang volgt er dan wat heen en weer 'twistgeschrijf' tot ten slotte eind 1718 de toestand was genormaliseerd en dominee Brand zijn bezoeken aan de geloofsgenoten in onze regio kon verderzetten. Rond dat jaar blijken er te Etikhove nog 26 gereformeerden te wonen (4 gezinnen) en is er ook sprake van vele 'verdachten'. Jean van Leynseele, pastoor van Nukerke, zegt dat Judocus Blommaert, afkomstig van Etikhove, een hardnekkige ketter is, die in het publiek durft te zeggen dat de priesters grote verleiders zijn, en slecht volk en onderwijzen tegen de Heilige Schrift.

In 1722 doet er zich opnieuw een incident voor, deze keer met predikant Petrus Cronenbergh die door de Classis Zuid-Beveland als *opsienders van den Vlaemschen Olijfbergh* naar Vlaanderen werd gezonden. Ook hij werd *met geweld uyt den Lande van Aelst verdreven*. Deze gebeurtenis wordt tevens vermeld op 8.2.1724 in het Register van de hoogmogende heeren Staten Generaal der Verenigde Nederlanden: zij werden in kennis gesteld *van de mishandelinghe die Petrus Croonenburgh predicant onder het cruys, ontmoet door de magistraat van Marien hoorenbeke by Oudenaerde op order van het geestelijcke hof van mechelen, sijnde van daer op een harde wijze voor ontrent twee Jaeren weghgedreven, met harde bedreyginghen, bij aldien hij weder aldaer soude commen, niet tegenstaende de gereformeerde aldaar verre over de hondert jaeren, altijd door eenen predicant onder het cruys inder stilte en met ooghluyckinghe was bedient...* Deze beide voorbeelden van het verjagen van Hollandse dominees tonen aan dat de druk op de protestanten alhier weer was toegenomen, maar dat ook de gang van zaken in Zeeland op de voet werd gevolgd. *Zy zyn dagelyks door die van de Roomschesinden op allerhande manier gedruickt ende vervolght...*

In het voorjaar van 1726 doen er zich op de wijk Koekamer van het naburige Schorisse ernstige rellen voor in verband met de al te hoge belastingen(waaronder het maalgeld) die betaald moeten worden. Aanvoerder en grote opstoker van de oproerkraaiers was de dertigjarige kleermaker Franchois de Lepelaere gehuwd met Josyne Nockerman. In hoever deze, bij het gerecht als vechtersbaas bekend staande persoon, verwant was met de uit Maarke afkomstige predikant Johannes de Lepelaere, kon niet worden achterhaald. Zijn optreden zal hij met de dood betalen: *ter causen voorschreven zal hij lijfvelijck worden geexecuteert met de coorde aen eene potence gherecht op de pharailde plaetse voor de pilaeren van den Graeven Castele te Gent.*

Op 13 januari 1731 worden de katholieke priesters van Sas-van-Gent samen met enkele hooggeplaatste Roomse inwoners, bij de reeds voornoemde Commandeur op het matje geroepen omwille van de terug oplaaiende vervolgingen en pesterijen tegen de gereformeerden van onze drie kruisgemeenten. Zij worden dringend verzocht alles in het werk te stellen opdat *alle die moeyelijckheden souden cesser*en zoniet volgen er sancties en zal *haare permissie tot oeffeninghe van den roomschen godsdienst binnen het Zas van Gendt onder conniventie verleendt* worden ingetrokken. Het is ook rond die tijd dat vele jonge mannen uit de Vlaamse Ardennen

(zo'n 500tal, waaronder 20 uit Horebeke) aanmonsteren op VOC-schepen. Door de vele relaties van de protestanten met Zeeland was de Verenigde Oostindische Compagnie in onze streek voldoende bekend. De talrijke 18de eeuwse brieven (in het Horebeeks Geuzenarchief) uit Batavia van de vier zonen Van den Berghe zijn hiervan een 'levend' bewijs. Uit Etikhove vertrekt in 1733 François Capelle met het schip *Valkenisse* naar Oost-Indië. Dit 'spiegelretourschip' van 160 voet lang was in 1716 voor de Kamer van Zeeland gebouwd op de VOC-werf te Middelburg. Het zal echter 'met man en muis' vergaan in september van 1740 in de baai van Bantam aan de Noordwestkust van Java. Onze Etikhovenaar was als 'hooploper' in dienst getreden, dit was dus als een jonge matroos van de laagste rang. In 1746 wordt hij als 'vermist' genoteerd ergens in Azië.

Toentertijd werden de resterende gemeenten van de Vlaamse Olijfberg (Horebeke, Mater en Etikhove) nog steeds bediend door de predikanten uit Zeeland die tweemaal per jaar naar Vlaanderen kwamen, telkens voor een periode van 4 maanden. Uit het oude *Aanteekening Boek van den Flaamschen Olijf Berg* kunnen wij afleiden dat de meeste godsdienstoefeningen 's avonds of 's nachts werden gehouden, gezien de veelvuldige uitgaven voor kaarsen. In dit boek vinden wij eveneens de *Instructies van de Gedeputeerden der Walchersche Classis* terug van zowel aan de predikanten als de kerkenraden der *Vlaamsche Kruiskercken*. Zo moesten de predikanten een 'vaste woonplaats' binnen Sas-van Gent hebben en tweemaal in de week, beurtelings te Horebeke en Etikhove, prediken *op zulke texten der Heilige Schrift welke meest nuttig voor de toehoorders zijn*. Deze preken mogen gedurende de dag geschieden doch enkel als *de tijtsomstandigheden gunstig zijn*. Zo niet, *anders in den Avond en bij Nagt ter vermijdinghe of vervolginge of eenige verbitteringe tegen de Hervormde zou kunnen verwecken*. De predikant moet zich ook *benaarstigen in het cathegeseeren om de ledematen der gemeenten alsook andere ende jonge kinderen hier door te onderwijzen in de leere*. Wat de bediening van het Heilig Avondmaal betreft, gebeurde dit te Etikhove tweemaal in het jaar, namelijk op de derde zondag van de maanden juni en oktober. (Te Horebeke op de eerste zondag van mei en september) Huisbezoek vooraf was eveneens opgelegd: *De predikant zal t'elkenreize voor het houden van het H. Avondmaal, de ledematen der gemeente aan hunne Huisen bezoeken...Gemeentelieden die er een 'ergerlijcke levenswandel' op nahielden werden van dit sacrament uitgesloten*. Uiteraard dienden ook alle boeken en geschriften (waaronder de kerkenraadsnotulen) nauwkeurig bijgehouden te worden en op het einde van zijn 'termijn' verslag uitbrengen voor de Classis in Walcheren.

Ook de kerkenraad, bestaande uit 4 ouderlingen (1 ouderling uit Etikhove) en 2 diakenen (waarvan 1 diaken uit Etikhove), van deze 'kruisgemeenten' kreeg ook de nodige instructies uit Zeeland. De leden van deze raad werden gekozen uit de *bekwaamste en stichtelijkste ledematen der gemeenten*. *De zilvere schotel ende twee zilvere beekers tot de bediening van het Heilige Naghtmaal*, dient in bewaring te worden gehouden bij de oudste ouderling. Tweemaal per jaar moeten de kerkenraadsleden van Horebeke en Etikhove, elk afzonderlijk, een *schriftelijke getuygenis aan de gedeputeerden zenden, belangende het gehouden gedrag en den volbragten dienst van den predikant*. Verder moeten zij *den vrede onder elkanderen*

behartigen en aan de gemeente een goed voorbeeld geven en den predikant alle liefde en agting bewijzen.

In 1740, het jaar dat keizerin Maria Theresia aan het bewind kwam, ontstond er ook enige commotie in de naburige gemeente Nukerke (destijds één der zeven gemeenten van de Vlaamse Olijfberg). Het zesjarig dochttertje van Francies van Butsele werd door de Nukerkse onderpastoor op *diefagtige wijze en in absentie van de ouders uit haar huys weggesleept in allen teegenzin en na Mechelen gevoert*. Pas na heel wat geschrijf en de tussenkomst van de *Hooghmogende Heeren* uit Zeeland werd het kind *ten huys van haar ouders weeder gebragt*. Het jaar daarop werd nog maar eens een predikant naar Vlaanderen gezonden *om den waeren toestant der Gereformeerden aldaer (te Oudenaerde ende andere nabeurige dorpen) te onderzoeken*. Op dat ogenblik waren er te Etikhove nog 8 ketterse families (53 personen). Hier mag ook nog worden vermeld dat keizerin Maria Theresia allerminst de protestanten een warm hart toedroeg en dat zij onder invloed en op instigatie van pater Ignatius van Kampmüller, vooral jacht liet maken op alle ketterse lectuur en geschriften. Met de regelmaat van een klok herinnerde zij eraan dat de plakaten (op het gebied van de godsdienst) van haar voorgangers nog steeds van kracht waren en dienden toegepast te worden. De nieuwe gedachtenstromen veroorzaakt door de Verlichting (Aufklärung), één der pijlers van de Westerse beschaving, zullen later hierin enige verandering brengen en van haar een 'verlichte monarch' maken. Binnen bepaalde grenzen ging zij zich toleranter opstellen tegenover de 'kettters'.

In die tijd maakt predikant Johannes van der Mey hier de dienst uit. Hij deed dit van 1749 tot 1780 met een onderbreking wegens gezondheidsproblemen van 1765 tot 1775, toen zijn adjunct P. Langoumois hem kwam vervangen. Het heeft er alle schijn naar dat wat de godsdienstbeleving, het in onze kruisgemeenten rond 1757 maar 'pover' gesteld was. Dit is op te maken uit een vier pagina's lange brief van 20 oktober uitgaande van de 'Deputatie vergaderinge' te Kerkwerve (bij Zierikzee op Schouwen-Duiveland) en gericht aan 'den Kerkenraad van den Olijfberg'. Lag de *droevige onverschilligheyd ontrent den dienst des Woords* misschien aan de basis van het *verhaest vertrek* van dominee van der Mey? Onze kerkenraadsleden kregen heel wat vermaningen en aanbevelingen voorgeschoteld. Hebben zij dan werkelijk niets gedaan om het *vroeg henen gaen van uwen leeraer* tegen te gaan? De 'Deputatie' vond *geen stoffe van blijdschap aengaende den staed en toestand* van onze gemeenten om volgende redenen: zij stelden vast dat

- 1. zedert verscheyde jaeren geen kerkenraad onder ulieden verandert is (soo men zeyt) wegens gebrek aen bekwame en stigtelijcke leden van de gemeentes.*
- 2. in de gemeentens zijn die de onderlinge bijeenkomsten naelaeten.*
- 3. de verzamelingen die daer in voor de aermen geschieden zeer gering zijn.*
- 4. er zelve onder ulieden zijn die ongeregelt wandelen in dronkenschappen en vechtereijen zoodat ze daer over moeten te rechte gaen voor de ongelovigen.*
- 5. men geen behoorelijcke eerbied en ontzag heeft voor de kerkelijcke tucht of censure.*
- 6. de ouders geen behoorelijcke zorg draegen voor de opvoeding van de jeugt, en de selve van de schole onthouden, waer door zij niet leeren lesen of*

schrijven en vervolgens gans onbekwaem blijven tot het onderwijs en onderrigt in de leere der waarheyd.

Er was dus heel wat werk aan de winkel. Aan de 'Vlaamse broeders in Christus' wordt gevraagd de weg van *hunnen verdorven wandel* te verlaten en de juiste *weg der waarheyd* in te slaan. Voor diegenen *die buyten zijn* (de katholieken) mogen zij hun leer niet langer *verdagt maeken als een valsche leere*. Om dit te bereiken volgt dan een rits van zeven aanbevelingen die in de toekomst nauwgezet dienen opgevolgd. Van uit Mater komt er dan op 3 januari 1758 een antwoord van *den Kerckenraet van den Vlaemschen Olijfbergh*, een schrijven mede ondertekend door diaken Francies de Groote uit Etikhove. Hierin laten zij *de hooggeleerde Heeren en Vaderen in onsen Heere Jesus Christus* weten dat er van hun aanbevelingen *aenstonds werk is gemaect* en dat de inhoud van hun brief *veele van onse gemeente tot ontroeringe heeft gebragt*. Zij beklagen zich wel over het feit dat ze nog steeds niet hun godsdienst in volle vrijheid kunnen beleven zoals in het noorden, maar alles 's nachts in het geheim gebeurt. (*het geschiet hier te muik* = muke, heimelijk – *wij gaen oock met geen boeken naer de kerk*). Het zal nog twee decennia duren, namelijk tot 1777, vooraleer Ds. van der Mey het aandurft om de kerkdiensten overdag te houden.

Archiefstukken uit het stadsarchief van Aalst leren ons dat in 1765 zich nieuwe problemen voordeden i.v.m. het niet tijdig dopen van de kinderen in de protestantse huisgezinnen. Zo schrijft op 2 maart 1765 pastoor De Soutter uit St-Maria-Horebeke dat hij *de registrature van alle de gedoopte niet ten volle en can doen ter oorsaecke dat vele gereformeerde seer weynige van hunne kinderen bij ons ten doop brengen. Maer sij laeten de selve somtijds vele maenden ongedoopt tot de overcomste van hunnen minister uyt hollandt, ondertusschen stervender sommige sonder doopsel gelijk noch int beginsel van dit jaer geschiedt is...het kindt van Joost de Schepper en Angeline vanden Driessche oudt drie weken* (uit Etikhove). *Het is voorgevallen dat middelertijdt eenighe kinderen sijn commen te overlijden sonder doopsel ende alsoo hunne ziel verloren ende 't lichaem van de gewijde aarde berooft... 't Waere seer te wenschen*, besluit hij zijn brief, *datter aen sulcke deplorable abusen efficaciter conde geremedieert worden*. Ondanks het feit dat een 'messive' van het Hoofdcollege van het Land van Aalst voorschreef dat *de kinders in de gereformeerde gemeentens ontrent Audenaerde ten minsten corts naer het baeren soude worden gedoopt in onse kercken*, vraagt Gerardus van Eersel, aartsdiaken van het bisdom Gent (de latere 16de bisschop van Gent) om toch enige *gedoogsaemheyd* aan de dag te leggen. Om geen eventuele represailles uit te lokken tegen de katholieken van Sasvan-Gent, stelt hij voor *daer te laeten van de ouders te praemen om hunne kinders naer onse kercken ten doop te brengen ende dit om de quade gevolgen die hier uyt soude connen voortscoomen*.

Ook de dubbels der parochieregisters (*kersteboecken*) werden door de kerkenraad van de *Christelijcke gereformeerde gemeente van Maeter, Marien Hoorebeke en Ethe Cove* niet zoals het hoort overgemaakt aan het *Hooftcollegie van de twee steden ende lande van Haelst*. In het *Regard van het overbringhen van onsen Kersteboeck*, wordt op 25 april 1765 aan de heer Van Langenhove, Hoogbaljuw van de baronie van Schorisse, gevraagd *de goetheyt te nemen van een Regelken te schrijven hoedanigh de copien van den Kersteboeck moeten overgebragt worden, wel*

*verstaende of het den gantschen Kersteboeck ofte wel van eenen Laps van Jaeren betreft...*In 1775 zal predikant Langoumois 'extracten' uit de doopregisters opmaken voor de jaren 1766-1774 en deze laten bezorgen aan het Hoofdcollegie van Aalst.

Een andere 'steen des aanstoots' wordt blootgelegd in een brief van 7 april 1770 van de hand van Griffier Van der Donckt uit St-Kornelis-Horebeke gericht aan de *Edele waerde ende voorsienighe heeren* te Aalst. Hierin krijgen wij totaal onverwacht, een geheel ander beeld voorgeschoteld, van de doorgaans toch stijve, gestrengte en godvrezende Calvinisten. Als échte 'Bourgondiërs' deinsden zij er niet voor terug om uitbundig feest te vieren ter gelegenheid van een bruiloft (huwelijk van Marianne van der Haegen, dochter van Jozef, met Pieter van den Driessche) tijdens de Vastentijd, dit tot grote ergernis van de omwonende katholieke bevolking: *Ghelijck oock in vilipendentie (=verachting) van onse religie geduerende den heylighe tijdt van den vasten dat de huwelijcken verboden sijn als alle vreughde teeckenende ende het eten van vleesch, soo is het ghebeurt van desen vasten twee coppelen sijn ghetrauwte ende veel bruidt gemaect door het schieten van fusicquen, pistolen, mede met groote troupen van volcken ter herberghe gegaen ende aldaer bij continuaetie van schieten ende ander vroelijckheden van singhen dansen ende springen bij forme van bruyloftfeesten hebben met vleesch gespijst tot groot schandael ende stoorringhe vande ghemeyne ruste.* De griffier drukt de wens uit dat aan al deze *pernisieuse dingen* een einde wordt gesteld door de strikte toepassing van de plakaten van weleer. Het is bij een vrome wens gebleven. Doch niet getreurd, een goede twee jaar later in 1772, mochten de katholieken eens feesten en de protestanten zich ergeren. *Den thienden meije vierde men alhier den honderdjaerigen jubilé van de stichting van de capelle van Kerselaer, ter welkers gelegentheyd men maecte vele triumphen waegens, verbeeldende de stigting der capelle. Op eenen der zelve zat de Moeder Gods Maria met vele maegden en engelkens...bovendien waeren alle de boeren van Schoorisse, Maeter, Maercke en Etikhove gekleed in wildemans en zommige in Romeinsche kleederen; dezen jubilé wierd gevierd met grooten toeloop van volk van de omliggende plaetsen.* Van 1772 tot en met 1774 waren het bijzonder moeilijke jaren voor de hoger genoemde dienstdoende predikant P. Langoumois. Het was niet al meer koek en ei tussen de kerkenraadsleden van Etikhove en Horebeke. Laster, roddels en valse beschuldigingen waren niet van de lucht. Naijver en jaloezie tussen het kleine en minder begoede Etikhove en de grotere groep van Horebeke, staken de kop op. Vooral de predikant kreeg het hard te verduren en werd zowat van alles beschuldigd. Hij was hoogmoedig, stortte de hele gemeente in het verderf, had een onzedelijk gedrag en levenswandel, roofde boeken en papieren, was sterk in het schelden en gaf zelfs ergernis aan de 'Roomschen'. De grootste 'kemphanen' waren P. van Cauwenberghe en J.B. Polet die meerdere klachten hadden ingediend bij de 'geleerde Heeren Gedeputeerden tot het Opzicht van den Vlaemschen Olijfbergh' in Zeeland. Bladzijdenlang weet dominee Langoumois zich met hand en tand te verdedigen bij deze 'Heeren', door elke aanklacht punt voor punt te weerleggen. De aanklagers handelen in eigen naam, zegt hij, en niet namens de kerkenraad. Hun hoofddoel is vooral om zijn persoon en zijn 'heilig dienstwerk in de kruisgemeente' te schande te maken. Op hun verzoek om de Etikhovse leden uit te sluiten op de kerkenraadsvergaderingen kon hij niet ingaan. De Instructies waren duidelijk: de kerkenraad wordt samengesteld door de leden van Horebeke en Etikhove, samen

met de predikant. Hun schriftelijk verbod om het Heilig Avondmaal te vieren te Maria-Horebeke is volkomen onwettig. Op 14 juni 1774 ontstond er zelfs een handgemeen. De 'Man Gods' werd *van agteren bij den hals* gegrepen door J. van Maelzaeke, P. van Cauwenberghe had hem vast *bij den slip van den rok* en werd zo voortgesleept. Goddank kwam er tijdig hulp en voegt de arme dominee eraan toe: *God weet hoe ik van hen soude zijn mishandelt*. De oude moeder van J. van Maelzaeke die bij dit gebeuren aanwezig was, liet zich ontvallen dat *het haar leet deed zo een zoon te hebben*. Zo deinsde zelfs P. van Cauwenberghe er niet voor terug om samen met de hulp van F. de Jonge met geweld te verhinderen dat het kistje met de zilveren avondmaalbekers zou gebracht worden naar het huis van Johannes Verklijen, zoals beslist door de kerkenraad. Terloops weze hier aangestipt dat het gebruikelijk was de kerkenraad te houden in de woning waar de predikant was gehuisvest en niet daar waar de 'kerkdiensten' plaatsvonden. Ondanks al deze strubbelingen had men toch nog de tijd gevonden om ene Pieter Becaert uit Doornik uit te nodigen om de gemeenteleden het psalmen zingen aan te leren. Hiertoe had men bovendien heel wat psalmboeken in de nieuwe berijming van 1773 aangeschaft. Het weerklinken van 'geuzenpsalmen' was dan weer een doorn, niet enkel in het oog, maar ook in het 'oor' van de Etikhoofse dorpspastoor.

Edgard Van Drogenbroeck

Bijdrage 2015

Wij waren verheugd uw bijdrage voor Familiekunde Vlaanderen, afdeling Vlaamse Ardennen in het verleden te mogen ontvangen
We hopen dat u dit in 2015 opnieuw doet.

Wij vragen u om voor onze afdeling een bijdrage van € 7,50 over te schrijven op rekeningnummer IBAN BE80 4435 6463 4177 IBAN KREDBEBB van FV- Vlaamse Ardennen.

Hiervoor ontvangt u ons halfjaarlijks FV-tijdschrift en wordt u op de hoogte gebracht van onze bijkomende activiteiten buiten de maandelijkse vergaderingen. Vanzelfsprekend ondersteunt u ook onze werking. Wie bereid is om ons een extra duwtje in de rug te geven verhoogt vrijwillig zijn bijdrage.

Een groot deel van de subsidies is afhankelijk van het aantal leden FV-Nationaal uit de Vlaamse Ardennen. Dank zij je lidgeld aan Familiekunde Vlaanderen (Nationaal) ontvangt onze afdeling meer financiële middelen om onze dienstverlening te kunnen behouden. Word lid van Familiekunde Vlaanderen.

De bijdrage als gewoon lid voor het jaar 2015 bedraagt € 35.

U schrijft dit bedrag over op rekening

IBAN: BE58 4141 1712 2179 BIC: KREDBEBB) van Familiekunde Vlaanderen., Van Heybeeckstraat 3 – 2170 Merksem. Tweemaandelijks ontvangt u dan het tijdschrift Vlaamse Stam.

Je hebt ook gratis toegang tot alle documentatiecentra van Familiekunde Vlaanderen en de databank "Ariadne on line".

ALGEMENE MEDEDELINGEN

Najaar 2014 (onder voorbehoud van wijziging)

Onze maandelijkse activiteiten gaan door in ons documentatiecentrum "Ter Maelsaecke" Maalzaakstraat 21 – 9680 Maarkedal (Etikhove) op de eerste woensdag van de maand om 20 uur.

Woensdag 3 september 2014:

Voordracht door Edgard Van Droogenbroeck:
"De verdwenen Protestantse gemeente in Etikhove"
naar aanleiding van het verschijnen zijn boek

Woensdag 1 oktober 2014:

Jos Van Eeckhoudt
Genealogische Websites & Aldfaer: samen zoeken en bekijken we genealogische websites & gebruikstips voor Aldfaer

Woensdag 5 november 2014:

Voordracht door Marc Vuylsteke:
Wereldoorlog 1 in onze gewesten

Woensdag 3 december 2014:

Oud-Schrift

Op zondag 19 oktober 2014 van 10 tot 17 uur: de 30ste Oost-Vlaamse Contactdag voor Familiekunde in
Den Hooge Pad te Adegemdorp 16b – Maldegem
(FV-Oost-Vlaanderen)

**Noteer reeds in jullie agenda:
Zaterdag 18 april 2015 om 12.30 uur een feestmaal ter gelegenheid van
25 jaar FV-Vlaamse Ardennen**

DOCUMENTATIECENTRUM "Ter Maelsaecke"

Het heemkundig- en genealogisch documentatiecentrum is open elke zondagvoormiddag van 9 tot 12 uur, behalve op wettige feestdagen. Op ander voormiddagen kan een bezoek gebracht worden aan het documentatiecentrum na een afspraak met Marc Vuylsteke.

INHOUDSTAFEL

Over het gratierecht in het zestiende eeuwse Vlaanderen	1
De website "Genealogie van A tot Z"	7
Honderd jaar geleden verdween de protestantse gemeente Van Etikhove (Deel 3)	19
Algemene Medelingen	25
Inhoudstafel	27

